

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain
muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sähkömarkkinalakia täydennettäväksi sähkötaseiden hallintaa ja selvitystä koskevilla säännöksillä. Tasehallinnalla tarkoitetaan niitä tehtäviä, joilla pidetään yllä sähkön tuotannon ja kulutuksen välistä tasapainoa. Taseselvitys on kunkin tunnin (käyttötunnin) aikana toteutuneiden sähkökauppojen selvittämistä, jonka tuloksena saadaan kunkin sähkömarkkinoiden osapuolen sähkötase. Kukin sähkömarkkinoiden osapuoli olisi vastuussa sähkötaseestaan eli siitä, että sähkön tuotanto ja hankintatasopimukset kattavat sähkön toimituksen ja kulutuksen.

Sähkömarkkinalain mukaista järjestelmävastuuta, joka nykyisin on lähinnä teknistä vastuuta, laajennettaisiin käsittämään myös valtakunnallinen tasehallinta ja taseselvitys. Uusi kantaverkkoyhtiö huolehtisi laajenne-

tusta järjestelmävastuusta. Järjestelmävastuu tulisi hoitaa tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla.

Pienten sähkönkäyttäjien mahdollisuutta kilpailuttaa sähkönmyyjiä parannettaisiin ottamalla taseselvityksessä käyttöön niin sanottu tyyppikuormituskäyrä-järjestelmä. Tällöin pienkäyttäjien kuten kotitalouksien, maatalouksien ja pienyritysten ei tarvitsisi hankkia nykyisin vaadittavaa tunneittain rekisteröivää sähkömittaria voidakseen ostaa sähkönsä kilpailluilta markkinoilta.

Sellaisille sähkönkäyttäjille, jotka pysyvät edelleen paikallisen sähkönmyyjän asiakkaina eivätkä kilpailuta sähkönmyyjiä, ehdotettu lainmuutos ei aiheuta mitään uusia toimenpiteitä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1998.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	3.2. Vaikutukset sähkönmyyjille ja tuottajille . . .	10
SISÄLLYSLUETTELO	2	3.3. Vaikutukset sähkönkäyttäjille	10
YLEISPERUSTELUT	3	3.4. Valtionaloudelliset vaikutukset	10
1. Nykytila	3	3.5. Ympäristövaikutukset	10
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	4. Asian valmistelu	10
1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lain- säädäntö	4	4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	10
Euroopan unioni	4	4.2. Lausunnot	11
Norja ja Ruotsi	5	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1.3. Nykytilan arviointi	5	1. Lakiehdotuksen perustelut	12
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset . . .	6	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	17
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi .	6	3. Voimaantulo	17
Tasevastuun ja taseselvityksen yleiset peri- aatteet	6	LAKIEHDOTUS	19
Järjestelmävastuu	7	LIITTEET	21
Valtakunnan tasehallinnasta vastaava yksikkö	7	Liite 1. Rinnakkaisteksti	21
Säätösähkön hankinta ja tasesähkökauppa . .	7	Liite 2. Luonnos asetukseksi sähkömarkkina- asetuksen muuttamisesta	24
Tasevastuulliset	8		
Taseselvityksen periaatteet	8		
Pienkäyttäjät ilman tuntimittausta	8		
2.2. Keskeiset ehdotukset	9		
3. Esityksen vaikutukset	9		
3.1. Vaikutukset jakeluverkonhaltijoille	9		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Sähkömarkkinalaki (386/1995) tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1995. Lain avulla vähennettiin sähkökaupan kilpailun esteitä ja poistettiin tarpeetonta sääntelyä siitä osasta markkinoita, jossa kilpailu on mahdollista, eli sähkön tuotannosta, myynnistä ja ulkomaan kaupasta. Kilpailun lisäämisellä ja monopolitoiminnan tehokkaammalla valvonnalla pyritään parantamaan kustannustehokkuutta ja voimavarojen tehokkaampaa käyttöä.

Toisaalta pyrittiin asettamaan selkeät pelisäännöt sähköverkkotoiminnalle, joka on luonteeltaan monopolitoimintaa. Sähkömarkkinalaissa veloitetaan sähköverkonhaltijat siirtämään verkoissaan kaikkien halukkaiden sähköä asianmukaista korvausta vastaan. Siirtovelvollisuus koskee kaikkia sähköverkkoja, niin kanta- ja alueverkkoja kuin paikallisia jakeluverkkoja. Sähköverkot muodostavat markkinapaikan, jonka tulee palvella tasapuolisin ja kohtuullisin ehdoin sähkökaupan osapuolia niin myyjiä kuin ostajia.

Sähköverkkojen avautuessa lisääntyi sähkönkäyttäjien vapaus valita sähkönmyyjänsä. Tämä koskee tukkuportaassa teollisuusyrityksiä ja jälleenmyyjiä sekä vähittäisportaassa pienempiä sähkönkäyttäjiiä kuten pienyrityksiä. Periaatteessa kaikki sähkönkäyttäjät voivat vapaasti valita keneltä ostavat sähkönsä, mutta käytännössä pienimpien sähkönkäyttäjien, kuten kotitalouksien, valinnanvapautta rajoittavat toistaiseksi tarvittavan mittaroinnin kustannukset.

Siirtovelvollisuus tuli voimaan portaittain. Marraskuun 1 päivästä 1995 siirtovelvollisuus koski vähintään 500 kilowatin käyttöpaikkakohtaisia tehoja. Tehoraja poistui vuoden 1997 alussa.

Sähkökauppa poikkeaa aineellisten hyödykkeiden kaupasta siinä suhteessa, että säh-

kön toimitukset ovat aina sidottuja tuottajia ja kuluttajia yhdistävään sähköverkkoon ja ettei sähköä voi hetkellisestiäkään varastoida. Sähkövirrat kulkevat verkostossa fysiikan lakien mukaisesti, eikä voida puhua tuottajilta sähkönkäyttäjille kulkevista toisistaan eroteltavissa olevista sähkövirroista. Fyysisesti on vain yhteinen kokonaistuotanto, johon kaikki tuottajat osallistuvat, sekä yhteinen kokonaiskulutus, joka on kaikkien sähkönkäyttäjien kulutusten summa. Koska sähköä ei voi varastoida, tulee verkossa joka hetki vallita tasapaino tuotannon ja kulutuksen välillä. Tätä varten tarvitaan pelisäännöt.

Ennen sähkömarkkinoiden avautumista kullakin vähittäismyyjällä oli oma maantieteellinen jakelualueensa eikä tällä alueelle ollut muita myyjiä. Nyt samalla alueella voi olla useampia myyjiä, joilla kullakin on omat asiakkaansa. Kunkin myyjän tulisi kunkin hetkenä toimittaa sähköverkkoon se määrä sähköä, joka vastaa myyjän asiakkaiden yhteenlaskettua kulutusta. Koska asiakkaiden kulutusta ei voi etukäteen tarkasti arvioida, edellyttäisi tämä kunkin kulutuspisteen reaaliaikaista mittausta. Tällainen mittaus tulee kuitenkin niin kalliiksi, ettei sitä kannata toteuttaa. Nykyisen käytännön mukaisesti kulutuksen mittaus tapahtuu kilpailun piirissä olevien sähkönkäyttäjien osalta tunneittain ja jälkikäteen selvitetään kunkin tunnin osalta, kuinka paljon eri myyjät ovat toimittaneet sähköä verkkoon ja kuinka paljon kunkin myyjän asiakkaat ovat kuluttaneet sähköä. Myyjän sähkön toimitus ja sen asiakkaiden kulutuksen yhteismäärä ei kunkin tunnin sisällä yleensä ole tasapainossa. Joidenkin myyjien toimitus on pienempi ja vastaavasti toisten myyjien suurempi kuin vastaavien asiakkaiden kulutus. Poikkeamat on selvitettävä ja korvaukset myyjien välillä on hoidettava jälkikäteen.

Sähkömarkkinalain 16 §:n mukaan sähkömarkkinaviranomainen määrää yhden tai

useamman keskeisen kantaverkonhaltijan järjestelmävastuuseen eli vastaamaan siitä, että sähkön tuotanto- ja siirtojärjestelmää ylläpidetään ja käytetään teknisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Sähkömarkkinaviranomaisena toimiva sähkömarkkinakeskus määräsi lokakuussa 1996 IVO Voimansiirto Oy:n ja Teollisuuden Voimansiirto Oy:n järjestelmävastuuseen.

Marraskuussa 1996 Imatran Voima Oy, Pohjolan Voima Oy ja valtio perustivat uuden kantaverkkoyhtiön, Suomen Kantaverkko Oy:n. Myöhemmin yhtiön osakkaiksi tuli lisäksi institutionaalisia sijoittajia. IVO-konserni ja PVO-konserni myivät omistamansa kantaverkot uudelle yhtiölle. Yhtiö aloitti operatiivisen toimintansa syyskuussa 1997. Samalla sähkömarkkinakeskus määräsi yhtiön yksin järjestelmävastuuseen.

Nykyinen sähkömarkkinalain mukainen järjestelmävastuu on ensisijaisesti teknistä järjestelmävastuuta. Siihen kuuluu verkon käytönvalvonta, koko maan sähkön tuotannon ja kulutuksen tasapainon ylläpitäminen teknisten tuotantoreservien osalta sekä häiriöiden hallinta.

Sähkömarkkinalain 24 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan on järjestettävä toimitetun sähkön mittaus asianmukaisella tavalla. Pykälän 3 momentin mukaan myyjän tulee tehdä jakeluverkonhaltijan kanssa sopimus, jolla sovitaan myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisestä yhteistyöstä ja vakuuksista. Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita sopimuksen sisällöstä.

Sähkömarkkina-asetuksen (518/1995) 6 §:ssä säädetään, että sähkön vähittäismyyntin laskutuksen tulee perustua kilpailun piirissä olevien asiakkaiden osalta tunneittain tapahtuvaan energianmittaukseen, jolleivät sähkön ostaja, alueen myyjät ja verkonhaltija muuta keskenään sovi.

Ministeriö ei ole antanut tarkempia määräyksiä eikä ohjeita myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisen sopimuksen sisällöstä. Tehdyissä sopimuksissa on yleensä sovittu mitaustavasta, kulutusarvioiden ennakoilmoituksista ja poikkeamasähkön hinnoittelun perusteista.

Sähkön myynnin vapautuessa marraskuun alussa 1995 ei jakeluverkkotasolla ollut selviä menettelytapoja tasehallinnan ja taseselvityksen osalta. Tämä aiheutti epäselvyyttä ja ristiriitoja paikallisten ja ulkopuolisten vähittäismyyjien välillä. Huhtikuussa 1996

Sähköenergialiitto ry antoi suosituksen sähkökaupan menettelytavoista (niin sanottu poikkeamasähkökauppanenettely). Suositukseksi tarvittiin kilpailuviraston poikkeuslupa, jonka kilpailuvirasto myönsi vuoden 1996 loppuun.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti huhtikuussa 1996 kaksi selvitysmiestä tekemään ehdotuksen tasehallinnan ja taseselvityksen toteuttamisesta Suomen sähkömarkkinoilla. Selvitys valmistui lokakuussa 1996. Selvitysmiehet ehdottivat, että heidän esityksensä vaatimat muutokset sähkömarkkinalakiin tehtäisiin mahdollisimman pian. Koska lainmuutos veisi kuitenkin oman aikansa, selvitysmiehet ehdottivat, että esityksen mukainen järjestelmä otettaisiin käyttöön jo vuoden 1997 alusta alan sisäisin järjestelyin ja sopimuksin. Kauppa- ja teollisuusministeriö ilmoitti kirjeellään 5 päivänä joulukuuta 1996, että se käynnistää tarvittavat säädös- ja muut valmistelut tasehallinnan järjestämiseksi selvitysmiesten ehdotuksen pohjalta kuitenkin eräin muutoksin. Alan järjestöt antoivat suosituksen tasehallintajärjestelmän käyttöönotosta vuoden 1997 alusta. Suositus vastaa pääosiltaan selvitysmiesten ehdotusta. Sähkölaitokset ovat yleisesti noudattaneet suosituksen pääperiaatteita.

Tammikuun 1997 loppuun Imatran Voima Oy vastasi valtakunnallisen tehotasapainon ylläpitämisestä. Vuoden 1997 alussa Suomen Voimatase Oy ryhtyi hoitamaan valtakunnallisen tehotasapainon ylläpitoa. Suomen Voimatase Oy:n omistavat Imatran Voima Oy ja Pohjolan Voima Oy verkkoyhtiöineen.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Euroopan unioni

Euroopan unionissa (EU) hyväksyttiin 19 päivänä joulukuuta 1996 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/92/EY sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä. Jäsenvaltioiden on saatettava lainsäädäntönsä vastaamaan direktiiviä viimeistään 19 päivänä helmikuuta 1999. Suomen sähkömarkkinalainsäädäntö on direktiivin vaatimusten mukainen mahdollisesti eräitä vähäisiä yksityiskohtia lukuun ottamatta.

Siirtoverkon käytön osalta direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa todetaan, että jäsenvaltioiden on nimettävä tai vaadittava siirtoverk-

koja omistavat yritykset nimeämään verkko-operaattori, joka vastaa siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä.

Norja ja Ruotsi

Sähkömarkkinat vapautuivat Norjassa vuoden 1991 alusta ja Ruotsissa vuoden 1996 alusta. Norjan, Ruotsin ja Suomen sähkömarkkinat muodostavat vapautumisen myötä yhtenäisen markkina-alueen, vaikka yhteismarkkinat eivät vielä toimi alueella täysipainoisesti.

Yleistilanne Norjassa ja Ruotsissa on se, että kansalliset verkkoyhtiöt (Statnett Norjassa ja Svenska Kraftnät Ruotsissa) vastaavat järjestelmävastuullisina osapuolina sekä kantaverkkojärjestelmän teknisestä toimivuudesta että valtakunnallisen taseen ylläpitoon tarvittavan säätövoiman hankinnasta. Kummallakin kantaverkkoyhtiöllä on erillinen yksikkö (Balanstjänst Ruotsissa ja Statnetts Regulerkraftmarknad Norjassa), joka vastaa käytännössä valtakunnallisen tehotasapainon ylläpidosta. Säätövoiman hankinta pohjautuu kummassakin maassa kapasiteetinomistajien ennen kutakin tuntia tekemiin hinta- ja määrätarjouksiin. Kiinteitä kapasiteetinvarausmaksuja ei kummassakaan maassa ole, koska vesivoimavaltaisessa järjestelmässä säätökapasiteettia on yleensä aina riittävästi tarjolla. Järjestelmävastaava osapuoli tilaa kunkin tunnin aikana tarvittavat ylös- ja alassäädöt tehtyjen tarjouksien pohjalta edullisuusjärjestyksessä ja hinta määräytyy todellisen säätötarpeen ja hintatarjousten pohjalta.

Ruotsissa tasesähkökauppaan voivat osallistua kaikki niin sanotut tasevastaavat osapuolet riippumatta siitä, onko niillä omaa säätökapasiteettia, tehtyään asiaa koskevan sopimuksen Svenska Kraftnätiin kanssa. Tällaisia osapuolia on noin 25, joista vajaa 10 osallistuu säätöön omalla koneistollaan.

Taseselvitys tapahtuu molemmissa maissa keskitetysti ja pohjautuu tasevastaavien ennakkoilmoituksiin tuotannosta ja hankinnasta sekä kulutuksesta ja myynnistä. Poikkeamat kirjataan kyseisen tasevastaavan tasesähköksi. Keskitetty taseselvitys on erityisesti Ruotsissa aiheuttanut ongelmia alkuvaiheessa muun muassa sen vuoksi, että kaikki jakeluverkkotasolta tulevat mittaustietojen yhteenvedot toimitetaan keskitetysti samaan paikkaan jatkolaskentaa varten. Kaikilla Ruotsin 270 jakeluverkkoyhtiöllä ei ole ollut valmiuksia toimittaa tietoja ajallaan ja riittävän

oikeassa muodossa. Niinpä Ruotsissa ollaan pohtimassa vaatimusta sähköisestä tiedonsiir-
rosta.

Norjassa myös pienkäyttäjät ovat voineet kilpailuttaa sähkönhankintaansa vuoden 1995 alusta käyttäen kuormituskäyrämenet-
lyä. Norjassa kuormituskäyrä muodostetaan kunkin jakeluverkon sisällä tuntikohtaisesti verkon kokonaiskuormituskäyrän ja tuntimitattujen sähkönkäyttäjien kuormien erotukse-
na. Samaa käyrää sovelletaan kyseisellä verkkoalueella kaikkiin ei-tuntimitattuihin sähkönkäyttäjiin (kulutus alle 500 000 kilowattituntia vuodessa).

Ruotsissa sähkönkäyttäjältä, joka ostaa sähköä muulta kuin paikalliselta myyjältä, vaaditaan tuntirekisteröivä mittari. Heinä-
kuun 1 päivänä 1997 voimaan tulleen lainmuutoksen mukaan verkkoyhtiö voi periä pieneltä sähkönkäyttäjältä mittauskustannuk-
sia kuitenkin enintään 2 500 kruunua. Ruotsissa selvitetään edelleen myös kuormitus-
käyrämenetelmän käyttöönnoton edellytyksiä.

1.3. Nykytilan arviointi

Sähkömarkkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että sähköjärjestelmä toimii myös uudessa kilpailutilanteessa teknisesti moitteettomasti. Järjestelmän tulee myös muodostaa sähkökaupalle kilpailua edistävät ja tasapuoliset olosuhteet. Markkinoiden toimivuutta voidaan edistää muodostamalla sähkömarkkinoille mahdollisimman yksinkertaiset mutta samalla kaikille osapuolille tasapuoliset pelisäännöt. Nykyisessä sähkömarkkinalainsäädännössä ei tasehallinnasta ja -selvityksestä ole säännöksiä.

Kilpailun alkaessa sähkömarkkinoilla sähkölaitokset olivat osittain vielä valmistautumattomia uuteen tilanteeseen. Osa sähkönmyyjistä on lähtenyt laajentamaan toimintaansa perinteisen toiminta-alueensa ulkopuolelle. Osa on taas keskittynyt säilyttämään nykyiset asiakkaansa.

Jakeluverkkotasolla on ollut epäselvyyttä ja riitoja tasevastuun järjestämisestä silloin, kun sähköä on myyty jakeluverkosta toiseen. Koska tasehallinnasta ja -selvityksestä ei ole säännöksiä, sähköalan järjestöt ovat antaneet asiasta suosituksia. Suositukset ovat parantaneet tilannetta, mutta eivät ole ratkaisseet kaikkia ongelmia ja riitoja. Lisäksi suositukset ovat sisältäneet kilpailua rajoittavia piirteitä. Sähkönkäyttäjät eivät ole olleet mukana laatimassa suosituksia.

Valtakunnallisesta tasehallinnasta ja -selvityksestä vastaavalla yksiköllä on keskeinen asema koko järjestelmässä. Sen organisoinnin ja toiminnan on oltava tasapuolista ja syrjimätöntä eikä niissä saa esiintyä kilpailua rajoittavia tekijöitä. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista säätää sähkömarkkina-alue, joka vastaa valtakunnallisesta tasehallinnasta ja -selvityksestä ja käyttää siihen kuuluvia oikeuksia.

Tasehallinnassa ja -selvityksessä nykyisin noudatettava järjestelmä on eräiltä osin herättänyt arvostelua. Erityisesti on arvosteltu valtakunnallisesta tasehallinnasta vastaavan yksikön, Suomen Voimatase Oy:n organisoimista ja omistajapohjaa. Nykyisessä ratkaisumallissa tasesähköyksikössä suurimmat tuottajat ovat pääomistajina. Tuottajat käyvät säätösähkökauppaa tasesähköyksikön kanssa, muun muassa myyvät säätösähköä yksikölle. Samat tuottajat myös käyvät yksikön kanssa tasesähkökauppaa, muun muassa ostavat tasesähköä yksiköltä. Tuottajat osallistuvat myös taseselvitykseen. Järjestely ei ole omiaan lisäämään luottamusta sähkömarkkinoiden tasapuoliseen toimintaan.

Koska Norjan, Ruotsin ja Suomen sähkömarkkinat muodostavat nykyään yhteisen markkina-alueen, on maamme tasehallinta ja -selvitysjärjestelmää luotaessa otettava huomioon myös pohjoismaisten järjestelmien yhteensopivuus ja pelisäännöt. Norjan ja Ruotsin viranomaiset ja kantaverkkoyksiköt ovat myös esittäneet arvostelua Suomen nykyisen valtakunnallisen tasesähköyksikön omistusrakennetta kohtaan.

Sähkömarkkinoiden kilpailun avautuessa tulivat kilpailun piiriin ensi vaiheessa kaikkein suurimmat noin 2 000 sähkökäyttäjää. Tehtyjen selvitysten perusteella näistä sähkökäyttäjistä yli puolet oli tehnyt uuden sähkösopimuksen. Yli puolet uusista sopimuksista oli tehty aikaisempaa alhaisemmin hinnoin. Pääosa asiakkaita oli tehnyt uuden sopimuksen entisen sähkönmyyjänsä kanssa ja vain pieni osa oli vaihtanut sähkönmyyjää.

Myös pienemmillä sähkökäyttäjillä on vuoden 1997 alusta ollut periaatteessa oikeus vapaasti valita sähkönmyyjänsä. Kilpailuttaminen ei pienten sähkökäyttäjien osalta kuitenkaan ole taloudellisesti kannattavaa nykyisin vaadittavan rekisteröivän tuntimittarin kalleuden vuoksi. Jos suurelta osalta sähkökäyttäjistä puuttuu kilpailuttamismahdollisuus, on uhkana, että he joutuvat vapaan

sähkönmyynnin maksumiehiksi. Sen vuoksi on tärkeää, että kilpailuttamismahdollisuus on käytännössäkin kaikilla sähkökäyttäjillä käyttävillä he sitä hyväkseen tai eivät.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Tasevastuun ja taseselvityksen yleiset periaatteet

Sähkökaupan terve ja toimiva kilpailu edellyttää, että tasevastuu ja taseselvitys on organisoitu sähkömarkkinoiden osapuolien kannalta tasapuolisesti ja selkeästi. Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus eri markkinaosapuolia kohtaan on turvattava siten, että yhteiset palvelut organisoidaan mahdollisimman avoimesti, että kaupan esteet ovat mahdollisimman vähäiset ja että osapuolia kohdellaan tasapuolisesti. Samalla tulisi huolehtia tiedon saannin avoimuudesta ja oikea-aikaisuudesta. Palveluista vastaava osapuoli ei saa harjoittaa syrjintää eri osapuolien välillä ja sen tulee toimia yhtäläisin periaattein toisaalta omia osakkeenomistajia ja tytäryhtiöitään sekä toisaalta muita markkinaosapuolia kohtaan. Lisäksi kaikkien palvelujen hinnoittelun tulisi olla avointa ja tasapuolista sekä perustua tarjouskilpailuihin tai muihin avoimiin menettelytapoihin. Tarvittaessa viranomaisilla tulisi olla keinot puuttua sähkömarkkinoiden toimintaan, jos markkinat toimivat puutteellisesti.

Tasevastuulla tarkoitetaan vastuuta siitä, että joka tunti sähkön hankinta ja kulutus eli sähkötase on pidettävä tasapainossa. Taseselvityksen tarkoituksena on selvittää jälkikäteen kutakin tuntia koskevat sähkökaupat. Selvityksen tuloksena saadaan aikaan kunkin sähkökaupan osapuolen sähkötase.

Lähtökohtana tulee olla, että jokainen sähkömarkkinoiden osapuoli huolehtii omasta taseestaan. Lisäksi valtakunnallisen tasevastuun hoitamista varten tarvitaan erillinen tasesähköyksikkö. Tasesähköyksikkö huolehtisi koko valtakunnan sähkötaseen tasapainosta sekä taseesta naapurimaiden suhteen. Tehdävä edellyttää erityisen tasapuolista toimintatapaa ja organisoitumista.

Taseselvityksen organisoinnin tulisi tapahtua siten, että jakeluverkonhaltija vastaa ta-

seselvityksen tekemisestä oman verkkonsa osalta ja edellä mainittu tasesähkøyksikkø valtakunnan tasolla ja naapurimaiden osalta. Muut mahdolliset taseselvitysosapuolet vastaisivat taseselvityksestø omien avoimien toimitustensa osalta.

Järjestelmävastuu

Voimassa olevan lainsäädännön mukainen tekninen järjestelmävastuu ja valtakunnallinen tasevastuu muodostavat toisiinsa kytkeytyvän kokonaisuuden, jolla hallitaan sähköjärjestelmän toimivuutta lyhyellä aikajänteellä. Niiden välisen rajan vetäminen on vaikeaa. Järjestelmävastuun käsitettä olisikin tarkoituksenmukaista laajentaa niin, että se kattaa myös valtakunnallisen tasevastuun. Samoin tasehallintajärjestelmän toiminnan kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että jälkikäteen tehtävä sähkökauppojen valtakunnallinen taseselvitys sisällytetään myös järjestelmävastuuseen. Valtakunnallisen tasevastuun sisältävä järjestelmävastuu olisi valvonnan kannalta yksinkertaisempi kuin useaan osaan pilkottu vastuu.

Pohjoismaat muodostavat yhteiset sähkömarkkinat. Pohjoismainen sähkökauppa edellyttää, että kussakin maassa kohdellaan sekä omia että toisen maan markkinaosapuolia tasapuolisesti ja että toimintatavat ovat mahdollisimman yhtenevät. Siksi pohjoismaisten sähkömarkkinoiden kannalta on tärkeää, että järjestelmävastuun osalta tehtävät valinnat ovat yhteensopivia muiden pohjoismaiden ratkaisujen kanssa. Niiden ei tarvitse kuitenkaan olla samanlaisia.

Osapuolien tulee voida luottaa siihen, että järjestelmävastuuseen määrättävä taho toimii sähkömarkkinoilla tasapuolisesti ja avoimesti sopimusosapuoliinsa nähden. Järjestelmävastuuseen määrättävän tahon tulee nauttia yleistä luottamusta alan toimijoiden, viranomaisten ja pohjoismaisen liiketoiminnan kumppaneiden keskuudessa. Sen tulee pyrkiä siihen, että säätoresurssuja käytetään taloudellisesti ja tehokkaasti. Lisäksi järjestelmävastuu tulee järjestää siten, että markkinaosapuolet voivat luottaa sähköjärjestelmän toimintaan myös poikkeavissa tilanteissa.

Valtakunnan tasehallinnasta vastaava yksikkø

Jotta riittävä luottamus valtakunnalliseen tasesähkøyksikkøön säilyy, tulee tasesähkø-

yksikkø organisoida niin, että luottamukselliset ja muita yrityksiä koskevat tiedot eivät voi siirtyä yksikøn omistajatahoille.

Kantaverkonhaltija on sähkömarkkinoiden luottamuksen kannalta parempi ratkaisu kuin tuottajien ja kantaverkkoyhtiøn omistama tasesähkøyhtiø. Tuottajien itse organisoima ratkaisumalli saattaa aiheuttaa epäilyksiä siitä, että luottamuksellinen tieto taseselvityksistä ja tasesähkøkaupoista siirtyisi yhtiøn sisällä kilpailevien markkinaosapuolien käyttöön. Tätä näkökohtaa ovat useat markkinaosapuolet korostaneet. Pohjoismaiset kantaverkkoyksiköt ovat lisäksi katsoneet, että tuottajaenemmistöinen tasesähkøyksikkø vaarantaisi Suomen edellytykset integroitua pohjoismaisiin sähkömarkkinoihin.

Kilpailulle avatun sähköjärjestelmän kannalta olisi muutenkin tarkoituksenmukaista, että yksi kantaverkonhaltija huolehtisi edellä esitetystä järjestelmävastuusta. Kantaverkko ja siihen liitetty tuotantokapasiteetti muodostavat kokonaisuuden, jonka toiminnasta erityisesti poikkeavissa tilanteissa tulee jonkun tahon kantaa vastuuta. Kantaverkonhaltijalla on tähän tehtävään sekä tarvittavat välineet että tieto.

Säätösähkøn hankinta ja tasesähkøkauppa

Tasesähkøyksikkø käy tuottajien ja muiden soveliaiden osapuolien kanssa säätösähkøkauppaa. Hankkimastaan säätösähkøstø tasesähkøyksikkø tekee tasesähkøtuotteen, jolla se käy kauppaa tasesähkøä tarvitsevien sähkökaupan osapuolien kanssa. Tämän toiminnan tavoitteena on valtakunnan sähkötaseen tasapainottaminen. Tasesähkøyksikkø ei varsinaisesti toimi sähkönmyyjänä, vaan se pyrkii toiminnassaan siihen, että sen käymä sähkökauppa olisi nettomääräisesti mahdollisimman vähäistä. Kaupan volyyymi on alle 100 miljoonaa markkaa vuodessa eli noin 0,5 % sähkökaupan kokonaismäärästä.

Sähkömarkkinoiden tasapuolinen ja uskotava toiminta edellyttää, että säätösähkø hankitaan kilpailuilta sähkömarkkinoilta. Tällöin tasesähkøenergian hinta määräytyisi kutakin tuntia koskevien tarjousten perusteella esimerkiksi sähköpörssissä.

Valtakunnan sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tarkoituksenmukainen toiminta voivat edellyttää, että tietty vähimmäismäärä säätökapasiteettia on joka hetki tasesähkøyksikøn käytettävissä kaikissa olosuhteissa. Tasesähkøyksikkø voi varata tämän osan säätö-

kapasiteetista käyttöönsä myös kiinteämmin niin, että tasesähköyksikkö voi käyttää kapasiteettia kuin omaansa. Tämän kapasiteetin osalta tasesähköyksikön olisi noudatettava tasapuolisia ja syrjimättömiä, tarjouksiin perustuvia hankintamenettelyjä.

Tarkoitus on, että tasesähköyksikkö hankkisi säätösähköä ja säätökapasiteettia tahoilta, jotka voivat tarjota tällaista ylös- tai alasäätöön kykenevää kapasiteettia. Tällaisia tahoja voivat olla kotimaisten sähköntuottajien lisäksi esimerkiksi muut pohjoismaiset sähköntuottajat. Myös muut säätövoimaan verrannolliset keinot, kuten irtikytkettävien kuormien käyttö, tulisi säätösähkön hankinnassa ottaa huomioon. Markkinoiden uskotava toiminta edellyttää, että säätösähköreservien ja tasesähköyksikön omistaminen pidetään mahdollisimman hyvin erillään toisistaan.

Tarjousten perusteella määräytyvät säätösähkön ostohinnat ja tasesähkön myyntihinnat olisivat julkisia.

Sähkömarkkinoiden osapuoli voisi hankkia tasesähköä joko tasesähköyksiköltä tai osapuolella täytyisi olla ulkopuolinen tasevastaava. Jos sähkönmyyjä ei ole sopinut avoimesta toimituksesta tasesähköyksikön kanssa, tulee sähkönmyyjän avointa toimitusta koskevassa sopimuksessa nimetä ulkopuolinen tasevastaava. Tämä tasevastaava tasapainottaa omalla avoimella toimituksellaan tasesähköyksiköltä joko suoraan tai omien avointen toimitusten ketjun kautta sähkönmyyjän tuotannon ja hankinnan sekä toimitusten ja kulutuksen välisen erotuksen.

Tasevastuulliset

Sähkömarkkinoiden toimivuus ja Suomen sähköjärjestelmän toimintavarmuus edellyttävät, että kaikki sähkömarkkinoiden osapuolet vastaavat omasta taseestaan. Kunkin osapuolen oman sähkönhankinnan ja sähkönkäytön mukaan lukien jälleenmyynnin on vastattava tuntitasolla toisiaan.

Sähkötaseen tasapainosta voidaan huolehtia siten, että sähkömarkkinoiden osapuolella on aina yksi niin sanottu avoin toimittaja, joka toimittaa kulutuksen ja kiinteiden toimitusten välisen erotuksen. Avoimista toimittajista muodostuisi aukoton ketju läpi sähkökaupan kaikkien vaiheiden.

Eräiden toimijoiden, kuten organisoidun markkinapaikan eli sähköpörssin osalta kyse on lähinnä vain varmuustoimenpiteestä. Nor-

maalisti sähköpörssissä ostot ja myynnit vastaavat toisiaan.

Kuluttajansuojalaissa (38/1978) tarkoitetun kuluttajan osalta on tarkoitus siirtää tasevastuuta eräiden ilmoitusvelvollisuuksien osalta sähkönmyyjälle.

Taseselvityksen periaatteet

Toteutuneet sähkökaupat tulee selvittää jälkikäteen siten, että tiedetään, minkä myyjän ja minkä asiakkaan sähköä on syötetty sähköverkkoon ja otettu sähköverkosta kunakin tuntina. Siten toimiva taseselvitys on edellytyksenä hyvin toimiville sähkömarkkinoille.

Taseselvitys on verkkotoimintaan rinnastettavaa ja sähkökaupan mahdollistavaa palvelutoimintaa. Silloin kun verkkoyhtiö huolehtii taseselvityksestä tai sen osatoiminnoista, verkkotoiminnasta säädetty tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä koskevat säännökset koskevat myös taseselvitystä. Taseselvityksessä on kuitenkin mukana ainakin alkuvaiheessa myös sähkönmyyjiä ja muita sähkökaupan osapuolia, joita kyseiset verkkotoimintaa koskevat säännökset eivät koske. Siksi olisi tarpeen säätää erikseen tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien periaatteiden noudattamisesta taseselvityksessä. Jos taseselvitykseen osallistuvien tahojen määrää on tarpeen rajoittaa, asiasta voitaisiin säätää asetuksella. Itse tietojen väärinkäyttö säädetään sähkömarkkinalain 49 §:ssä rangaistavaksi teoksi eikä siitä ole tarpeen antaa uusia säännöksiä.

Taseselvityksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että taseselvityksen vaatimat tiedot saadaan taseselvittäjien tietoon oikea-aikaisesti. Kukin selvitysporras huolehtisi siitä, että muut taseselvitykseen osallistuvat tahot saavat tarvitsemansa tiedot ajoissa.

Jakeluverkonhaltija vastaisi taseselvityksen ja siihen liittyvän tiedonvaihdon järjestämisestä jakeluverkon avointen toimitusten osalta. Avoin toimittaja olisi vastuussa siitä, että verkonhaltija saa tiedon avoimien toimitusten alkamisesta ja päättymisestä.

Pienkäyttäjät ilman tuntimittausta

Tuntimittausvelvoitteen poistamisen tavoitteena on avata sähkömarkkinat myös pienkäyttäjille, jotka nykyisin vaadittavan mittaroinnin kalleuden vuoksi jäisivät muutoin markkinoiden ulkopuolelle. Tällaisia sähkön-

käyttäjryhmiä ovat muun muassa koti- ja maataloudet sekä pienyritykset. Tuntirekisteröivän mittarin sekä tarvittavan tiedonsiirron vaatimat investoinnit ovat nykyisin muutamia tuhansia markkoja. Pienkäyttäjien kilpailuttamisesta saama hyöty ei riitä kattamaan mittaroinnista aiheutuvia kustannuksia.

Esityksen mukaan pienkäyttäjien kuluttama sähköenergia mitattaisiin käyttämällä olemassa olevia kilowattituntimittareita, jotka rekisteröivät energian yhteen tai useampaan aikavyöhykkeeseen. Taseselvityksessä asiakasryhmäkohtaisia kuormituskäyriä käytettäisiin laskettaessa eri sähkönmyyjien toimitamaa sähköä kunakin tuntina jakeluverkon alueella. Niitä ei käytettäisi sähkönkäyttäjien laskutuksessa, vaan laskutus perustuisi samanlaiseen mittaukseen kuin nykyäänkin.

Ministeriö ja sähkömarkkinaviranomainen seuraavat kuormituskäyrämallin toimivuutta sekä sen vaikutuksia eri myyjien ja sähkönkäyttäjien asemaan. Tarvittaessa viranomaiset tekevät ehdotuksia sähkömarkkina-asetuksen ja ministeriön päätöksen muuttamiseksi.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Nykyisen sähkömarkkinalain järjestelmävastuun käsitettä laajennettaisiin. Järjestelmävastuu kattaisi ehdotuksen mukaan myös valtakunnallisen tasevastuun. Siten yksi ja sama organisaatio vastaisi sähköjärjestelmän tarkoituksenmukaisesta ylläpidosta ja käytöstä sekä valtakunnan tasevastuusta. Tarkoitus on, että uusi valtakunnallinen kantaverkko-yhtiö huolehtisi yksin laajennetusta järjestelmävastuusta.

Verkkotoimintaa koskevat tasapuolisuus-, syrjimättömyys- ja kohtuullisuusvaatimukset koskisivat myös tasesähkökauppaa.

Tarjousten perusteella määräytyvät säätökapasiteetin haltijalle suoritettavat maksut sekä säätöenergian hinnat olisivat julkisia. Sen sijaan yksittäiset säätökapasiteetin haltijoiden tarjoukset säätökapasiteetista eivät olisi muiden osapuolien kuin tarjoajan ja tasesähköyksikön käytettävissä.

Kukin sähkömarkkinoiden osapuoli olisi vastuussa omasta sähkötaseestaan eli vastaisi oman sähkön hankintansa sekä sähkön käytönsä ja toimitustensa välisestä tasapainosta kunkin tunnin sisällä. Kullakin osapuolella tulisi olla yksi avoin sähköntoimitussopimus. Avointen toimitusten ketjun tulisi ulottua tasesähköyksikköön asti.

Tarkoitus on säätää tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien periaatteiden noudattamisesta taseselvityksessä myös silloin, kun taseselvityspalveluja tarjoaa muu kuin verkonhaltija.

Jakeluverkon taseselvityksessä ja -laskennassa myyjien sähköenergiat laskettaisiin pienkäyttäjien osalta perustuen asiakasryhmäkohtaisiin tyyppikuormituskäyriin ja mitauksiin. Samalla sähkön hankinnan kilpailuttamisen edellytyksenä nykyisin oleva vaatimus tunneittain rekisteröivästä mittarista poistettaisiin pienkäyttäjiltä. Tarkemmin asiasta säädettäisiin asetuksella ja ministeriön päätöksellä.

Sähkömarkkinoiden osapuolet olisivat velvollisia ilmoittamaan toisilleen sellaisia sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja, jotka ovat tarpeen tasevastuun täyttämistä ja taseselvitystä varten.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Vaikutukset jakeluverkonhaltijoille

Taselaskenta ja siihen liittyvä tietojen toimitusvelvollisuus sekä erilaisten ilmoitusten kerääminen toimittajaa vaihtavista asiakkaista lisää verkonhaltijoiden työmäärää ja vaatii investointeja. Jakeluverkonhaltijoille esityksestä aiheutuvan työmäärän ja kustannusten suuruuteen vaikuttavat verkkotoiminnan laajuus ja se, kuinka järjestelmä toteutetaan. Jos työmäärää verrataan vuonna 1996 käytössä olleeseen poikkeamassähkömenettelyyn, voi uusi järjestelmä jopa vähentää henkilöstökustannuksia.

Pienet verkonhaltijat, joilla on vain muutama kilpailtu asiakas, selviävät ainakin aluksi taselaskennasta ja tietojen toimittamisesta käsityöllä: esimerkiksi muutama asiakas vaatii noin tunnin työn päivässä. Pienkäyttäjien tyyppikuormituskäyrien käsittely vaatii kuitenkin jatkossa jonkinasteisen taselaskentaohjelmiston.

Suurin osa jakeluverkonhaltijoista on hankkinut tai hankkii taselaskentaohjelmiston, joka laskee automaattisesti taseet mittaustietokannan tiedoista ja lähettää tulokset sähköisessä muodossa tasevastaaville. Järjestelmän investointikustannusten arvioidaan olevan muutamia satojatuhansia markkoja jakeluverkonhaltijaa kohden. Mahdollisia järjestelmätoimittajia on tarjolla muutamia.

Jakeluverkonhaltijalta vaadittava lisätyö on suhteellisen vähäinen.

Tasehallintajärjestelmä on joissain tapauksissa mahdollista toteuttaa yhteistyössä usean verkonhaltijan kesken. Tällöin järjestelmän vuosikustannukset alenevat ja vaadittava päivittäinen työaika lyhenee. Eräät yhtiöt tarjoavat jakeluverkonhaltijoille myös kokonaispalveluita, jotka sisältävät mittauksen, tietojenkäsittelyn, taselaskennan ja tietojen toimituksen eri osapuolille.

Pienkäyttäjien tyyppikuormituskäyrien käsittelyyn tarvittavan ohjelmistomodulin kehittäminen lisää tasehallintajärjestelmän investointikustannuksia jonkin verran. Käyrien käsittely on mahdollista luoda sellaiseksi, että se ei lisää olennaisesti jakeluverkonhaltijoiden työmäärää.

3.2. Vaikutukset sähkönmyyjille ja tuottajille

Sähkömarkkinoiden kilpailun ulottaminen myös pienkäyttäjiin lisää sähkön vähittäismyyjien riskejä. Nykyiset tukkusähkön myyntitariffit perustuvat osittain tehon ostoon. Vähittäismyyjä on sitoutunut tehomaakuihin, vaikka sähkön myynti alenisi asiakkaiden vaihtaessa toimittajaa. Jälleenmyyjän on löydettävä sähkölleen uudet jälkimarkkinat esimerkiksi sähköpörssistä.

Tasehallinta vaatii lisätyötä ja ohjelmistojen kehittämistä, jotta sähkön hankinta ja kulutus voidaan pitää tasapainossa. Näitä kustannuksia on vaikea arvioida, koska ne liittyvät toisaalta sähkökaupan ja sähkönhankinnan apuvälineiden ja ohjelmistojen kehittämiseen.

Uusi valtakunnallinen tasehallintajärjestelmä luo eri sähkönmyyjille ja tuottajille neutraalit mahdollisuudet kilpailla markkinoilla. Järjestelmään liittyvä säätösähkön hankinta perustuu myös avoimeen kilpailuun ja tämä tehostaa sähkönmyyjien toimintaa.

3.3. Vaikutukset sähkönkäyttäjille

Tasehallinnan ja -selvityksen selkeät perisäännöt poistavat kilpailun esteitä. Kilpailuedellytysten paraneminen ja sähkönmyyjien ja tuottajien toiminnan tehostuminen alentaa sähkön hintatasoa tai ainakin hillitsee hinnan nousupaineita. Tätä kautta kaikki sähkönkäyttäjät hyötyvät uudistuksesta.

Pienkäyttäjien mahdollisuus kilpailuttaa sähkönostoa kasvattaa avointen sähkömark-

kinoiden asiakaskenttää huomattavasti. Uudistuksesta hyötyvät erityisesti pienyritykset, maataloudet sekä sähkölämmitetyt kotitaloudet.

Uudistuksen vaikutus ilman sähkölämmitystä olevien kotitalouksien sähkölaskuun ei ole kovin suuri. Myös näiden käyttäjryhmi- en osalta uudistuksella on merkitystä, koska se ehkäisee eri käyttäjryhmien välistä ristiinsubventointia. Koska kaikki sähkönkäyttäjät voivat valita sähköntoimittajansa, tasaa uudistus eri sähköyhtiöiden hinnoittelua sekä hillitsee hinnan nousupaineita.

Sellaisille sähkönkäyttäjille, jotka pysyvät edelleen paikallisen sähkönmyyjän asiakkaina eivätkä kilpailuta sähkönmyyjiä, ehdotettu lainmuutos ei aiheuta mitään uusia toimenpiteitä.

3.4. Valtiontaloudelliset vaikutukset

Ehdotettu lainmuutos lisääisi sähkömarkkinakeskuksen valvontatehtäviä arviolta noin puoli henkilötyövuotta. Sähkömarkkinakeskuksen resursseja on joka tapauksessa lisättävä muun muassa siirtohinnoittelun valvonnan tehostamiseksi. Koska sähkömarkkinakeskus on nettobudjetoitu virasto, lisähenkilöstön aiheuttamat kustannukset katettaisiin sähkömarkkinakeskuksen perimillä valvontamaksuilla.

3.5. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole ympäristövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti toukokuussa 1996 selvitysmiehet esittämään valtakunnallisen sähköjärjestelmän tasehallinnalle ja tasesähkökaupalle sellaiset toiminta- ja organisoitavat, jotka edistävät mahdollisimman hyvin kauppaa ja kilpailua kotimaan ja Pohjoismaiden sähkömarkkinoilla. Lisäksi oli otettava huomioon järjestelmän tekniselle toimivuudelle asetettavat vaatimukset. Selvitysmiehet luovuttivat raporttinsa ministeriölle lokakuussa 1996.

Selvitysmiesten työ perustui osittain alan järjestöissä ja yhtiöissä tehtyihin taustaselvityksiin. Tämä hallituksen esitys perustuu selvitysmiesten suosituksiin lukuun ottamatta

valtakunnan tasehallintaa varten perustettavan erillisen tasesähköyksikön organisointia. Selvitysmiehet esittivät, että tasehallinta tulisi organisoida erilliseksi osakeyhtiöksi, jossa olisi omistajina kantaverkkoyhtiön lisäksi myös sähköntuottajia.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti maaliskuussa 1996 Sähkömarkkinat ilman tuntimittausta -työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää pienkäyttäjien pääsyä vapaille sähkömarkkinoille ilman sähkömarkkina-asetuksen edellyttämää tuntirekisteröivää mittausta. Työryhmän tehtävänä oli lisäksi antaa ehdotus käytännön toteutuksesta ja tarvittavista muutoksista sähkömarkkinalakiin ja sähkömarkkina-asetukseen sekä tehdä ehdotukset mahdollisesti tarvittavista päätöksistä. Työryhmässä olivat edustettuina kuluttaja-asiamies, Sähköenergialiitto ry, sähkömarkkinakeskus ja kauppa- ja teollisuusministeriö. Työryhmä luovutti loppuraporttinsa ministeriölle joulukuussa 1996.

Molemmista selvityksistä pyydettiin erikseen lausunnot. Selvitysten ja niistä annettujen lausuntojen pohjalta valmisteltiin kauppa- ja teollisuusministeriössä virkamiestyönä luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta. Luonnoksesta pyydettiin lausunnot ja lausuntojen pohjalta jatkettiin hallituksen esityksen valmistelua.

Valtioneuvoston 3 päivänä kesäkuuta 1997 eduskunnalle antamassa energiapolitiisessa selonteossa on todettu, että pienkuluttajien mahdollisuudet tulla kilpailun piiriin pyritään ratkaisemaan tyyppikulutuskäyrien avulla ja että sähkökaupan tasehallinta ja taseselvitys järjestetään syrjimättömällä ja sähkökaupan osapuolien kannalta luottamusta herättävällä tavalla.

4.2. Lausunnot

Kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi lausunnot virkamiestyönä valmistellusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta (luonnos 13.3.1997). Lausunnot pyydettiin 17 taholta, joista 15 sen antoi. Lisäksi lausunnot saatiin 11 muulta taholta. Lausuntonsa antoivat seuraavat: Energiapolitiikan neuvosto, sähkömarkkinakeskus, kilpailuvirasto, kuluttaja-asiamies, Sähköenergialiitto ry, Energia-alan Keskusliitto ry, Suomen Kuntaliitto, Teolli-

suuden ja Työnantajain Keskusliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Keskuskauppakamari, Suomen Kantaverkko Oy, Suomen Voimatase Oy, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Kiinteistöliitto ry ja VTT Energia. Lisäksi lausuntonsa antoivat suurimmat sähkön tuottajat ja tukkumyyjät sekä eräät sähkölaitosryhmitymät ja sähkölaitokset.

Pääosa lausunnonantajista piti ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja hyväksyttävänä tai ei ainakaan vastustanut niitä. Valtakunnallisen tasevastuun organisoimisen osalta oli selvä vastakkainasettelu: sähkönkäyttäjiiä ja jakelulaitoksia edustavat tahot kannattivat luonnoksessa esitettyjä periaatteita. Sähkön suurtuottajia ja suuriäyttäjiiä edustavat tahot pitivät nykyistä, tuottajien omistamaan Suomen Voimatase Oy:öön perustuvaa järjestelmää parempana.

Tasesähköyksikön riippumattomuutta ja neutraliteettia korostivat erityisesti sähkömarkkinakeskus, kilpailuvirasto, Suomen Yrittäjät, VTT Energia, Vattenfall Oy sekä jakelulaitoksia edustavat EK-12 -ryhmä ja Kymppivoima Oy. Energia-alan Keskusliitto totesi, että alan yritykset ovat ottaneet hyvin ristiriitaisesti vastaan ehdotetut tasehallintaa ja -selvitystä koskevat muutokset. Energia-alan Keskusliitto, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto, Keskuskauppakamari ja Pohjolan Voima Oy katsoivat, että tulisi vielä selvittää järjestelmän kehittämisen nykyisen käytännön pohjalta. Energiapolitiikan neuvosto katsoi, että toiminnot on organisoitava eri markkinaosapuolten kannalta oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti ja siten, ettei kilpailun esteitä synny.

Kuormituskäyrämallia lausunnoissaan käsitelleistä lähes kaikki kannattivat lakiluonnoksessa esitettyä perusratkaisua valtakunnallisista asiakasryhmäkohtaisista kuormituskäyristä. Energia-alan Keskusliiton mielestä kuormituskäyrämenettelyyn siirtymisestä tulisi luopua. Sähköenergialiitto ja jakelusähkölaitokset kannattivat lausunnoissaan alhaisempaa rajaa kuormituskäyrien soveltamisessa. Suomen Yrittäjät puolestaan kannatti korkeampaa rajaa. Sähköenergialiitto ja eräät muut tahot katsoivat, että kuormituskäyrämallin voimaantulolle pitäisi varata riittävästi aikaa. Suomen Yrittäjät ja Suomen Kiinteistöliitto puolestaan esittivät, että muutokset tulisi saattaa voimaan mahdollisimman pian.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Pykälässä määritellään sähkömarkkinalain 4 lukua täydentäviin säännöksiin sisältyviä määritelmiä.

Ministeriöllä tarkoitettaisiin sähkömarkkinalaissa valtioneuvoston ohjesäännön (1522/1995) mukaan sähkömarkkina-asioita käsittelevää ministeriötä. Voimassa olevan ohjesäännön 23 §:n mukaan sähkömarkkina-asiat kuuluvat osana energia-asiaryhmää kauppaja- ja teollisuusministeriön toimialaan.

Pykälän 13 kohtaan tehtäisiin lakitekniillinen muutos, joka johtuu 14–16 kohdan liisämisestä pykälään.

Taseselvityksellä tarkoitettaisiin maan sähköntuotanto- ja siirtojärjestelmään kuuluvaa menettelyä, jolla taseselvitystehtävää hoitavat osapuolet selvittävät jälkikäteen kunakin tuntina toteutuneet sähkökaupat. Taseselvityksen tuloksena saataisiin sähkömarkkinoiden osapuolten sähkötaseet eli osapuolen tuotanto ja muu hankinta sekä sähkönkäyttö ja toimitukset muille osapuolille sekä osapuolen tasepoikkeama. Taseselvitys pitäisi sisällään toimenpiteitä, joihin kuuluu sähköntuotantoa, kulutusta ja siirtoa koskevaa mitausta sekä niitä koskevaa tietojenkäsittelyä ja raportointia tietoja tarvitseville sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvitys olisi siten sähkön markkinapaikan ylläpitoon liittyvä tehtävä, joka luonteensa vuoksi kuuluisi pääsääntöisesti verkonhaltijoiden tehtäviin ja sähköverkkotoimintaan.

Sähköjärjestelmän toimivuus edellyttää, että koko maan sähköntuotanto ja -kulutus sähköntuonti ja -vientä mukaan lukien ovat jatkuvasti tasapainossa keskenään. Ensisijainen vastuu oman tuotannon ja muun hankinnan sekä kulutuksen ja toimitusten tasapainosta on kullakin sähkömarkkinoiden osapuolella. Sähköjärjestelmän edellyttämää tasapainoa ei kuitenkaan ole mahdollista ylläpitää ilman koko maan tuotannon ja tuonin sekä kulutuksen ja viennin tasapainosta huolehtivaa toimijaa. Tämä hankkii tasapainon ylläpitoon tarvittavan säätökapasiteetin ja säätösähkön sekä käy sen avulla sähkömarkkinaosapuolien kanssa näiden hankin-

nan ja toimitukset tasapainottavaa tasesähkökauppaa. Vastuuta tästä toiminnasta kutsutaisiin valtakunnalliseksi tasevastuuksi ja siihen sisältyisi myös vastuu valtakunnallisesta taseselvityksestä.

Tasesähköllä tarkoitettaisiin sähkömarkkinalaissa sähköä, jolla valtakunnallisesta tasevastuusta käytännössä huolehtiva tasesähköyksikkö tasapainottaa sähkömarkkinoiden osapuolen sähkönhankinnan ja -toimituksen yhtä suuriksi. Tässä esityksessä tasesähkö-termillä on suppea merkitys. Termiä käytetään myös laajemmassa merkityksessä, jolloin se käsittää myös sen sähkön, josta tässä esityksessä käytetään termiä avoin toimitus.

4 luku. Järjestelmävastuu, tasevastuu ja taseselvitys

16 §. Sähkömarkkinalain nykyisessä 16 §:ssä säädetään järjestelmävastuusta. Järjestelmävastuun sisältöä laajennettaisiin sisällyttämällä järjestelmävastuuseen aiemmin säädetyn kantaverkon käytönvalvonnan ja häiriöiden hallinnan sekä sähkön taajuuden ylläpidon lisäksi myös 3 §:n 15 kohdassa määritelty valtakunnallinen tasevastuu. Samalla huomioitaisiin kantaverkkotoiminnassa tapahtunut kehitys, jonka myötä maan kantaverkko on koottu yhden yhtiön hallitsemaksi ja käyttämäksi kokonaisuudeksi aiemman kahden verkonhaltijan hallitseman ja yhteistyössä käyttämän verkon asemesta.

Järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan eli järjestelmävastaavan velvollisuutena olisi organisoida maan sähköjärjestelmän toimivuuden edellyttämä tuotannon ja kulutuksen tasapainon hallinta valtakunnallisella tasolla. Tämän tulisi tapahtua taajuuden ylläpitovastuun nykyisen määrittämisen mukaisen muutaman minuutin pituisen ajanjakson lisäksi kunkin tunnin aikajänteellä. Valtakunnallinen tasevastuu ulottuisi siten kunkin tunnin aikana suoritettaviin tai aloitettaviin säätötoimenpiteisiin. Tuntia pitimmällä aikajaksolla tuotannon ja kulutuksen tasapainon ylläpito tapahtuisi ensisijai-

sesti suoraan sähkönmyyjien ja -ostajien välisten sopimusten pohjalta.

Järjestelmävastaavan tehtävänä olisi organisoida käyttötunnin aikana tapahtuvaa säätöä varten tarvittavan käyttökelpoisen säätökapasiteetin hankinta kotimaasta ja ulkomailta sekä organisoida kapasiteetin käyttö tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Edelleen järjestelmävastaavan tulisi tarjota suorittamiensa säätötoimenpiteiden kautta syntyvä säätösähkö edelleen tasesähkönä sähkömarkkinoiden osapuolille näiden oman tasevastuun täyttämistä varten. Järjestelmävastaavalle tulisi myös velvollisuus organisoida valtakunnan tason taseselvitys.

Valtakunnallisen tasevastuun hoitaminen voi olla maan sähköjärjestelmässä vain yhden osapuolen tehtävänä. Tehtävä muodostaa sähköjärjestelmän toimivuuden kannalta välttämättömän monopolin säätösähkö- ja tasesähkökaupassa. Tämän vuoksi valtakunnallisen tasevastuun käytännön toteutukselle asetettaisiin korkeat luotettavuus-, tasapuolisuus- ja syrjimättömyysvaatimukset. Järjestelmävastaavan tulisi organisoida valtakunnallisen tasevastuun hoito erilliseen tasesähköyksikköön, joka toimisi järjestelmävastaavan organisaatiossa joko erillisenä yksikkönä organisaation sisällä tai järjestelmävastaavan kokonaan omistamana erillisenä tytäryhtiönä. Tasesähköyksikön organisaatio tulisi järjestää lisäksi siten, että yksikön haltuun tulevat sähkömarkkinaosapuolten liikesalaisuuksiin kuuluvat sähkökauppoja koskevat tiedot eivät siirtyisi yksiköstä näiden kilpailijoiden haltuun. Sähkömarkkinaviranomaisen tulisi ottaa nämä seikat huomioon harkitessaan, täyttääkö järjestelmävastuuseen määrättävä kantaverkonhaltija sähkömarkkina-asetuksen 2 §:ssä säädetyt edellytykset. Yksikön toimielimiä ja toimihenkilöitä sitoisi sähkömarkkinalain 49 §:n salassapitovelvollisuus.

Sähkömarkkinoiden osapuolien tasapuoliset kilpailumahdollisuudet edellyttävät tasesähköyksikön taholta tasapuolista ja syrjimättömyyden kohtelua. Tämän vuoksi tasesähköyksikön suorittama säätösähkö- ja tasesähkökauppa perustettaisiin sähkömarkkinoiden osapuolien kannalta mahdollisimman neutraaleille periaatteille, joita täsmennettäisiin ehdotetussa 16 a §:ssä.

Järjestelmävastuun teknistä osaa täsmennettäisiin vastaamaan paremmin nykyistä käytäntöä ja terminologiaa. Järjestelmävastaava voisi asettaa ehtoja myös muille osapuolille kuin suoraan kantaverkkoon liitty-

neille tuotantolaitoksille ja verkonhaltijoille. Järjestelmävastaava voisi asettaa ehtoja myös sähkönkäyttäjien sähkökuormille. Kuormien irtikytkeminen on tarpeen pahoisissa häiriötilanteissa. Sillä estetään pahempien häiriöiden syntyminen ja turvataan sähkön saanti tärkeille kohteille.

Sähkömarkkinalakiin sisältyvän julkisuusperiaatteen mukaan monopoleina tai määräävässä markkina-asemassa olevat sähköverkonhaltijat ja sähkön vähittäismyyjät on velvoitettu julkaisemaan palvelujensa myyntihinnat ja -ehdot sekä niiden määräytymisperusteet. Koska voimassa olevien säännösten soveltaminen tasesähköyksikön toimintaan olisi tulkinnanvaraista, sisällytettäisiin 16 §:ään vastaava säännös järjestelmävastuuseen liittyvien palvelujen osalta. Järjestelmävastaavan tulisi julkaista ja ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle myös tasesähköyksikön noudattamat säätösähkön hankintaehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet siltä osin kuin niiden julkaiseminen ei vaarantaisi säätösähkökaupan kilpailua. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi kilpailun kautta muodostuneet kapasiteettimaksut ja säätöenergian hinnat sekä säätösähkökaupaan osallistumiselle asetettavat ehdot. Järjestelmävastaavan tulisi julkaista ja ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle sähkönmyyjille tarjoamansa tasesähkön kauppaehtot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi tasesähkön kapasiteettimaksut ja energiahinnat sekä tasesähkökauppaan osallistumiselle asetettavat ehdot. Myös 2 momentissa tarkoitettut ehdot tulisi julkaista ja ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle.

Järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä asetuksella. Tämä olisi tarpeellista esimerkiksi siinä tapauksessa, että ilmenisi sähköjärjestelmän ja -markkinoiden toimintaa vaikeuttava epäselvyys järjestelmävastaavan velvollisuuksien ja niihin liittyvien oikeuksien sisällöstä.

16 a §. Sähkömarkkinoiden osapuolten tasavertaiset kilpailumahdollisuudet edellyttävät tasesähköyksiköltä tasapuolista ja syrjimättömyyden kohtelua. Tämän vuoksi tasesähköyksikön harjoittama säätösähkön hankinta sekä tasesähkökauppa perustettaisiin sähkömarkkinoiden osapuolien kannalta mahdollisimman neutraaleille periaatteille. Ehtojen tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä sähkömarkkinaosapuolille eikä niissä saisi olla

perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

Tasesähköyksikkö hankkisi säätösähkön kilpailuilta markkinoilta siten, että säätö-energian hinta kullekin tunnille muodostuisi tehtyjen tarjousten perusteella. Kaikki säätökapasiteettia hallitsevat tahot mukaan lukien ulkomaiset tahot pääsisivät tarjoamaan säätömarkkinoille säätösähköä yhtäläisin ja syrjimättömin ehdoin. Myös poiskytkettävät kuormat voisivat olla joissakin tilanteissa säätövoimaa. Samalla tavoin pitkäaikaisiin sopimuksiin perustuvan säätökapasiteetin hankinnan tulisi perustua kilpailuttamiseen. Ehdotuksella luotaisiin siten säätösähkömarkkinat, joilla hinnanmuodostus tapahtuisi markkinamekanismin pohjalta.

Järjestelmävastaava voisi kuitenkin noudattaa säätösähkön hankinnassa maan sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimia perusteluja ehtoja. Maan sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tarkoituksenmukainen toiminta saattaisivat esimerkiksi edellyttää, että tietty vähimmäismäärä säätökapasiteettia olisi joka hetki tasesähköyksikön käytettävissä kaikissa olosuhteissa. Tasesähköyksiköllä olisi tällöin oikeus tehdä sopimuksia tämän säätökapasiteetin osan varaamisesta käyttöönsä kiinteämmin. Sitä vastoin ehdot ja rajoitukset, jotka olisivat näennäisesti yleisiä ja tasapuolisia mutta tosiasiallisesti räätälöity koskemaan vain tiettyjä sähkömarkkinaosapuolia, olisivat kiellettyjä.

Tasesähköyksikkö tekisi hankkimastaan säätösähköstä tasesähkötuotteen, jolla se kävisi kauppaa kunkin tunnin jälkeen taseselvityksen osoittamalla määrällä sähkömarkkinoiden osapuolen kanssa. Sähkömarkkinoiden osapuoli hankkisi tasesähköyksiköltä jälkikäteeseen taseselvitykseen perustuvan tasesähkön tai vaihtoehtoisesti sillä tulisi olla ulkopuolinen tasevastaava, joka huolehtisi osapuolen sähkötaseen tasapainottamiseen tarvittavan sähkön toimituksesta avoimella sähköntoimitussopimuksella. Oman taseen hallinta mahdollisimman reaaliaikaisesti on sähkönmyyjälle tärkeä kilpailutekijä. Tämän vuoksi tarvittaisiin ehdotettua säännöstä sen varmistamiseksi, että sähkönmyyjien mahdollisuudet tasesähkön hankkimiseen tasesähköyksiköltä olisivat mahdollisimman tasapuoliset sekä syrjimättömät ja ettei tasesähkökaupassa olisi perusteettomasti sähkökaupan kilpailua rajoittavia ehtoja. Järjestelmävastaava voisi kuitenkin asettaa tasesähkökaupassa maan sähköjärjestelmän toi-

mintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimia perusteluja ehtoja.

Tasesähkökauppa tasesähköyksikön kanssa olisi avointa kaikille sähkömarkkinoiden osapuolille, jotka pystyisivät huolehtimaan sähköjärjestelmässä tasesähkökauppaan ryhtyvälle asetettavista teknisistä edellytyksistä. Tällaisena vaatimuksena voisi sähköjärjestelmän nykyisessä kehitysvaiheessa olla tekniset edellytykset huolehtia toimimisesta ulkopuolisena tasevastaavana muille sähkömarkkinoiden osapuolille sekä siihen liittyvistä taseselvityksen edellyttämistä velvoitteista. Kriteerit tasevastaavana toimimiselle asettaisi tasesähköyksikkö.

Tasesähkön hinnoitteluperiaatteiden tulisi myös ohjata tasesähkökauppaa siten, ettei tasesähköä käytettäisi varsinaisen sähkönhankinnan korvikkeena. Sitä vastoin ehdot ja rajoitukset, jotka olisivat näennäisesti yleisiä ja tasapuolisia, mutta tosiasiallisesti räätälöity koskemaan vain tiettyjä sähkömarkkinaosapuolia, olisivat kiellettyjä. Siten esimerkiksi ehdot, joilla tasesähkökauppa rajattaisiin vain säätökapasiteetin haltijoihin, olisivat kiellettyjä. Tasesähkön hinnoittelussa otettaisiin huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot.

Tasesähköyksikön harjoittama tasesähkökauppa muodostaisi monopolin. Tämän vuoksi tasesähkön hinnoittelua säänneltäisiin sähkömarkkina-laissa kuten muitakin vastaavia toimintoja sähkömarkkinoilla. Tämän johdosta säädettäisiin, että tasesähkön hinnoittelun tulisi olla kohtuullista. Hinnoittelun kohtuullisuus tarkoittaisi kilpailulainsäädännön periaatteiden mukaisesti, että hinnoittelun tulisi perustua aiheutuneisiin kustannuksiin. Hinnoittelun kohtuullisuus merkitsisi myös kieltoa ylisuuren voiton ottamiseen eli toiminnan tuoton tulisi olla kohtuullinen. Toiminnassa tulisi pyrkiä myös kustannustehokkuuteen eli tasesähkön hinnan sekä mahdollisimman alhaisten kustannusten välillä ei saisi olla huomattavaa eroa. Tärkeää hinnoittelussa olisi myös vaatimus hinnoittelun ja sen perusteiden avoimuudesta.

Valtakunnallisen tasevastaan hoitamisessa noudatettujen periaatteiden kuten järjestelmävastuuseen liittyvien muidenkin osa-alueiden toteutusta valvoisi sähkömarkkinain perusteella pääsääntöisesti sähkömarkkinaviranomainen. Säätösähkön hankintahinnan olisi tarkoitus määräytyä markkinamekanismin perusteella, jonka vuoksi sen hinnan-

määräytymisestä ei ole ehdotettu säännöksiä sähkömarkkinalakiin. Tältä osin tasesähköyksen ja säätösähkön tarjoajien toimintaa sääntelisi nykytilanteen mukaan yleinen kilpailulainsäädäntö ja kilpailunrajoituksista annettu laki (480/1992). Samalla toimintaa valvoisi tältä osin kilpailuvirasto.

16 b §. Sähkömarkkinoiden osapuolet määrättäisiin tasevastuuseen omasta sähkötaseestaan. Tasevastuu tarkoittaisi, että osapuolen sähkönhankintasopimusten sekä oman tuotannon tulisi kattaa tuntitasolla osapuolen oma sähkönkulutus ja toimitukset ulkopuolisille tahoille. Tasevastuusta huolehtiminen tapahtuisi siten, että osapuolella olisi aina yksi, markkinoilta valittu avoin toimittaja, joka toimittaisi osapuolen sähkötaseessa olevan vajauksen ja vastaanottaisi osapuolen hankinnan ylijäämän. Sähkökaupan portaassa kullakin toimijalla olisi avoin toimittajansa. Avoimet toimitukset muodostaisivat siten yhtenäisen ja katkeamattoman ketjun, joka ulottuisi sähkökäyttäjistä valtakunnallisessa tasevastuussa olevaan järjestelmävastaavaan. Avointen toimitusten ketjun kautta huolehdittaisiin maan tuotannon ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpidon ulottumisesta kaikkiin sähkökäyttäjiin saakka. Velvollisuus koskisi myös sähköä myyntiin, osakkaidensa tai omiin tarpeisiinsa tuottavia sähköntuottajia ja myymänsä sähkön muualta hankkivia myyjiä sekä verkonhaltijoita ja sähköpörsyhteisöjä ja muita näihin verrattavia sähkömarkkinoiden osapuolia.

Tasevastuu olisi siten osapuolen vastuuta huolehtia siitä, että osapuoli on osaltaan liittynyt sähköjärjestelmään asianmukaisella avoimella toimitussopimuksella. Avointen toimitussopimuksen tasevastuun täyttämistä koskevista kohdista säädettäisiin asetuksella. Sähkökäyttäjän vastuulle jäisi tällöin huolehtia siitä, että hänellä olisi avoin toimitussopimus, joka täyttäisi nämä vaatimukset.

Verkonhaltijalla puolestaan olisi oikeus kieltäytyä sähkönsiirrosta, kunnes sähkömarkkinaosapuoli olisi täyttänyt avointa toimitussopimusta koskevat velvoitteensa. Näin varmistettaisiin, että kullekin käytetylle sähköerälle löytyisi vastuullinen maksaja. Tätä kautta tasevastuu merkitsisi myös taloudellista vastuuta suorittaa vastike käyttämistään ja hankkimistaan sähköeristä.

Tasevastuun sisällöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä asetuksella. Asetuksella säädettäisiin esimerkiksi tasevastuun täyttämisen edellyttämistä asioista avoimissa toi-

mitussopimuksissa ja avoimiin toimitussopimuksiin liittyvistä ilmoitusvelvoitteista. Asetuksella siirrettäisiin kuluttajansuojalaissa tarkoitetun kuluttajan osalta tasevastuuta eräiden ilmoitusvelvollisuuksien osalta sähkönmyyjälle.

16 c §. Verkonhaltijat ja muut sähkömarkkinoiden osapuolet velvoitettaisiin huolehtimaan toteutuneiden sähkökauppojen jälkikäteen tapahtuvasta selvittämisestä eli taseselvityksestä. Taseselvityksellä tarkoitetaan kunkin tunnin aikana toteutuneiden sähkökauppojen selvittämistä. Sen tuloksena selvitettäisiin kunkin sähkömarkkinoiden osapuolen sähkötase ja tasepoikkeama. Taseselvityksen perusteella kullekin sähköjärjestelmään syötetylle sähköerälle etsittäisiin toimittaja sekä vastaavasti kullekin järjestelmästä otetulle erälle käyttäjä. Taseselvitys muodostaisi sähköjärjestelmässä sähkönkäytöstä valtakunnallisella tasolla toimivaan järjestelmävastaavaan ulottuvan organisaation.

Verkonhaltijan ja järjestelmävastuuseen kuuluvasta valtakunnallisesta taseselvitysvelvoitteesta huolehtivan tasesähköyksen suorittama taseselvitys olisi sähkömarkkinalain 3 §:n 6 kohdan nojalla sähköverkkotoimintaan kuuluvaa verkkopalvelua, johon sovellettaisiin sähkömarkkinalain 3 luvun verkko-toiminnan yleisiä velvoitteita koskevia säännöksiä. Sähköjärjestelmässä joudutaan nykytilanteessa antamaan taseselvitystehtäviä verkonhaltijoiden lisäksi myös muille sähkömarkkinoiden osapuolille. Sähkökaupan kilpailun perustuvassa sähköjärjestelmässä vastuu taseselvityksen suorittamisesta edellyttää yksiselitteisiä säännöksiä, jotta kaikki sähkömarkkinoiden osapuolet voitaisiin velvoittaa toimimaan sähkökaupan edellyttämällä tavalla sekä ehkäistä taseselvityksen tarjoamien kilpailun rajoitusmahdollisuuksien väärinkäyttöä. Nämä periaatteet ulotettaisiin ehdotetussa 16 c §:ssä verkonhaltijoiden ohella taseselvittäjinä toimiviin muihin sähkömarkkinoiden osapuoliin.

Vastuu valtakunnallisesta taseselvityksestä määrättäisiin sähkömarkkinalaissa järjestelmävastaavalle. Muilta osin taseselvitysvastuusta säädettäisiin asetuksella. Verkonhaltijoiden ohella taseselvitysvastuuseen voitaisiin määrätä asetuksella myös sähköjärjestelmässä sopivissa tehtävissä toimivia sähkömarkkinoiden osapuolia, jos sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus tätä edellyttäisivät. Tämän hetkessä sähkömarkki-

noiden kehitysvaiheessa tällaisia taseselvitystehtävään tarkoituksenmukaisia sähkömarkkinoiden osapuolia voisivat olla tasesähköyksikön kanssa tasesähkökauppaa käyvät tasevastuulliset osapuolet.

Taseselvityksestä huolehtivat sähkönmyyjät saavat taseselvitykseen liittyvien tiedonsaantimahdollisuuksiensa sekä oman taseensa paremman hallintamahdollisuuden myötä kilpailuetua muihin sähkönmyyjiin nähden. Tämän vuoksi sähköjärjestelmää pyrittäisiin kehittämään siihen suuntaan, että taseselvitykseen liittyviä tehtäviä ei olisi tarpeen antaa muille osapuolille kuin verkonhaltijoille.

Asetuksella säädettäisiin avoimia toimituksia koskevasta taseselvitysvastuusta, kiinteitä toimituksia koskevien ennakkoilmoitusten käsittelystä sekä taseselvitystä suorittavien verkonhaltijoiden ja sähkömarkkinoiden osapuolien raportointivelvollisuudesta.

Taseselvityksen tulisi perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin. Asetuksella on tarkoitus säätää, että enintään 45 kilowatin tilausteholla sähköä ostavien tai enintään 3x63 ampeerin pääsulakkeilla varustettujen sähkönkäyttöpaikkojen taseselvitys voisi perustua myös tavanomaiseen yksi- tai useampiakamittaukseen, jos sähkönkäyttäjä sähkönmyyjää vaihtaessaan niin haluaa. Pienemmille sähkönkäyttäjille riittäisi yksiaikamittaus, suuremmilta vaadittaisiin kaksiaikamittaus. Tällöin taseselvityksen tulee perustua ministeriön 2 momentin nojalla antaman päätöksen mukaisesti asiakasryhmäkohtaisiin tyyppikuormituskäyriin. Myyjällä, verkonhaltijalla ja sähkönkäyttäjällä olisi kuitenkin oikeus hankkia omalla kustannuksellaan tuntirekisteröivä mittari. Verkonhaltijalla tulisi olla tuntirekisteröivän mittarin hankinnalle painava syy. Painava syy olisi esimerkiksi se, että myös muut asiakkaat saisivat taloudellista hyötyä tarkemmasta mittauksesta tai että sähkönkäyttäjän sähkönkäyttö poikkeaa selvästi tavanomaisesta käytöstä.

Ministeriön päätöksellä säädettäisiin tyyppikuormituskäyristä ja niiden käytöstä. Tyyppikuormituskäyrät on tarkoitus määritellä seuraaville sähkönkäyttäjäryhmille: vakituksena asuntona käytettävä kotitalous ilman sähkölämmitystä, vakituksena asuntona käytettävä sähkölämmitetty kotitalous sekä muu kulutus (sisältää esimerkiksi maatalouden, pienyritystoiminnan, liike- ja palvelurakennukset).

Tyyppikuormituskäyrät olisivat valtakunnallisia ja niihin määriteltäisiin erilaisia korjausparametrejä, joilla otettaisiin huomioon esimerkiksi ulkolämpötila. Lisäksi verkonhaltija voisi painavasta syystä määritellä joillekin käyttäjäryhmille myös paikallisia käyriä. Paikalliset käyrät, perustelut käyrien tarpeelle sekä niiden määrätymisperusteet olisi ilmoitettava ennen niiden käyttöönottoa sähkömarkkinaviranomaiselle.

Jakeluverkonhaltija vastaisi tyyppikuormituskäyrien soveltamisesta osana sähkömarkkinalain 3 §:n 6 kohdan mukaista sähköverkkotoimintaa. Osana jakeluverkon taseselvitystä jakeluverkonhaltija jakaisi sähköntoimittajaa kilpailuttavat sähkönkäyttäjät kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen mukaisesti sähkönkäyttäjäryhmiin. Verkonhaltijan ratkaisut olisivat kuitenkin sähkömarkkinalain kohtuullisuus-, syrjimättömyys- ja tasapuolisuusvaatimusten alaisia. Sähköntoimittajaa vaihtavilta sähkönkäyttäjiltä ei tulisi periä muita maksuja kuin ylimääräisestä mittarinlukemisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Sähkömarkkinaviranomainen valvoisi myös näiltä osin verkonhaltijoiden toimintaa.

Tyyppikuormituskäyrien soveltamiseen liittyy myös myyjien välinen tasotuslaskenta, joka säädettäisiin asetuksella jakeluverkonhaltijan tehtäväksi. Tasotuslaskenta liittyy kiinteästi taseselvitykseen ja sen yksityiskohdista säädettäisiin tyyppikuormituskäyristä annettavalla ministeriön päätöksellä.

Verkonhaltijan suorittamaan taseselvitykseen sovellettaisiin sähkömarkkinalain 3 luvun verkkotoiminnan yleisiä velvoitteita koskevia säännöksiä. Niiden mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määrätymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei myöskään saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Näiden säännösten perusteella on mahdollista ehkäistä verkonhaltijoita käyttämästä taseselvityspalveluiden ehdoissa ja hinnoittelussa oman organisaation sähkömyyntiä kilpailulta suojaavia toimenpiteitä. Siten esimerkiksi taseselvityspalveluiden tuottamisen aiheuttamat kustannukset tulisi rahoittaa pääsääntöisesti siirtotariffilla. Näitä verkkopalveluja koskevia säännöksiä ei kuitenkaan voida soveltaa muiden sähkömarkkinoiden osapuolten suorittamaan taseselvitystehtävään. Tämän vuoksi ehdotetaan 3

momentissa, että vastaavat sähkökaupan kilpailua turvaavat periaatteet kohdistettaisiin myös muiden sähkömarkkinoiden osapuolten harjoittamaan tase selvitystoimintaan.

Tase selvitysvastuuseen sisältyisi mahdollisuus tuottaa tase selvityspalvelut ulkopuoliselta hankittuna palveluna. Tällöinkin toiminnasta vastaisi tase selvitysvastuuseen asetuksella määrätty verkonhaltija tai muu sähkömarkkinoiden osapuoli. Tase selvityksen ostopalveluina hankkiva tase selvitysvastuullinen olisi siten velvollinen huolehtimaan siitä, että tase selvityksessä saatavat sähkökauppoja koskevat luottamukselliset tiedot eivät pääsisi ostopalvelujen tuottajan välityksellä väärin käsiin.

16 d §. Sähkömarkkinoiden osapuolille säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa tase hallinnassa sekä tase selvityksessä tarvittavia sähköntuotantoa, käyttöä sekä toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja sähkömarkkinoilla toimiville muille osapuolille, jotka tarvitsisivat tietoja oman taseensa hallintaan ja tase selvitystehtäviin. Ilmoitusvelvoitteen säätäminen on tarpeen, koska sähkömarkkinoiden toiminta edellyttää muiden osapuolten toiminnan huomioon ottamista siten, että nämä saisivat muilta osapuolilta käyttöönsä omaan toimintaansa vaikuttavia tietoja. Tällaisia tietoja olisivat lähinnä kunkin osapuolen taseeseen sekä tase selvitykseen liittyvien tehtävien täyttämiseen vaikuttavat sähköntoimitus- ja mittaustiedot. Ilmoitusvelvoite rajattaisiin kuitenkin vain välttämättömiin tietoihin ja niiden asiaton hyväksikäyttö pyrittäisiin ehkäisemään, jotta sähkömarkkinoiden osapuolten liikesalaisuudet eivät joutuisi kilpailijoiden tietoon. Ilmoitettavia tietoja olisivat ensinnäkin tiedot, joilla varmistetaan, että osapuoli on järjestänyt tase vastuunsa. Tämän lisäksi tulisi ilmoittaa tase selvitykseen sekä muiden osapuolten taseenhallintaan tarvittavia toimitusten määriä ja ajankohtia koskevia ennakoilmoitus- ja mittaustietoja sekä siirtoja koskevia mittaustietoja.

Ilmoitusvelvollisuus voisi kohdistua tarpeen mukaan kaikkiin sähkömarkkinoiden osapuoliin ja sen sisältö vaihtelisi osapuolen harjoittaman toiminnan luonteen mukaan. Tarkemmat säännökset ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä annettaisiin asetuksella.

Sähkömarkkinoiden tiedonvaihto on jatkuvaa toimintaa, joka sisältää suuria tietomasoja. Tehokkaan tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että se tapahtuisi määrämuotoisesti

ja mahdollisimman joustavasti. Tämän vuoksi tavoitteena olisi tiedonsiirron saattaminen mahdollisimman laajasti sähköiseen muotoon. Ministeriölle säädettäisiin tiedonvaihdon luonteen vuoksi toimivalta antaa tarvittaessa joustavasti tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa noudatettavista yhtenäisistä menettelytavoista kuten ilmoitusten määrärajoista ja tiedonsiirron yhteensopivuuden varmistamiseksi tarvittavista asioista.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sähkömarkkinalain uusia säännöksiä tarkennettaisiin sähkömarkkina-asetuksessa. Sähkömarkkina-asetukseen lisättäisiin tarkemmat säännökset tase vastuun täyttämiseksi, sähkömarkkinoiden osapuolille kuuluvista tase selvitysvelvoitteista ja tase selvityksen toteutuksesta sekä sähkömarkkinoiden osapuolten tase hallinnan ja tase selvityksen toteutuksen edellyttämästä tiedonvaihdosta. Sähkömarkkina-asetuksessa annettaisiin myös tarkempia säännöksiä sähköntuotannon pienkäyttäjien kilpailuille sähkömarkkinoille pääsyn mahdollistavien tyyppikuormituskäyrien soveltamisesta. Lisäksi sähkömarkkina-asetuksessa voitaisiin tarvittaessa tarkentaa järjestelmä vastuun sisältöä ja toteutustapaa. Luonnos sähkömarkkina-asetuksen muutoksista on esityksen liitteessä.

Sähkömarkkinalain uusien säännösten perusteella ministeriö antaisi normipäätöksinä tarkempia säännöksiä tyyppikuormituskäyrästä, niiden käytöstä ja siitä, milloin sähköntuotantopaikassa tarvitaan vähintään kaksiaikamittaus. Lisäksi ministeriölle annettaisiin toimivalta säätää tarvittaessa sähkömarkkinoiden toiminnan edellyttämässä tiedonvaihdossa noudatettavista yhtenäisistä menettelytavoista kuten ilmoitusten määrärajoista ja tiedonsiirron yhteensopivuuden varmistamiseksi tarvittavista asioista.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1998. Verkonhaltijoille ja sähköntuotantopaikalle jäisi tällöin riittävästi aikaa valmistautua ehdotetun tase hallinnan ja -selvityksen sekä tyyppikuormituskäyrä järjestelmän käyttöönottoon.

Laajennettu järjestelmä vastuu edellyttäisi muutoksia ja täydennyksiä järjestelmä vastuun-

seen määrätyn kantaverkonhaltijan sähköverkkoluvan ehtoihin. Nykyisin järjestelmävastuussa olevan Suomen Kantaverkko Oy:n ei tarvitsisi hakea kokonaan uutta lupaa, vaan sähkömarkkinaviranomainen muuttaisi ja täydentäisi myönnetyn luvan ehtoja laki-

ehdotuksen säännösten edellyttämällä tavalla kuultuaan ensin kantaverkkoyhtiötä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 3 §:n 12 ja 13 kohta ja 4 luku sekä
lisätään 3 §:ään uusi 14–16 kohta seuraavasti:

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

12) *ministeriöllä* valtioneuvoston ohjesäännössä (1522/1995) tarkoitettua asianomaista ministeriötä;

13) *sähkömarkkinaviranomaisella* viranomaista, jonka tehtävänä on sähkömarkkinoiden valvonta tämän lain mukaisesti;

14) *taseselvityksellä* kunkin tunnin aikana toteutuneiden sähkökauppojen selvittämistä, jonka tuloksena saadaan kunkin sähkömarkkinoiden osapuolen sähkötase ja tasepoikkeama;

15) *valtakunnallisella tasevastuulla* vastuuta koko valtakunnan sähkön tuotannon ja käytön tasapainon ylläpidosta kunkin tunnin aikana sekä vastuuta valtakunnallisesta taseselvityksestä; sekä

16) *tasesähköllä* sähköä, jolla valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitava yksikkö (*tasesähköyksikkö*) tasapainottaa sähkömarkkinoiden osapuolen sähkönhankinnan ja sähköntoimituksen yhtä suuriksi.

4 luku

Järjestelmävastuu, tasevastuu ja taseselvitys

16 §

Sähkömarkkinaviranomainen määrää sähköverkkoluvassa yhden kantaverkonhaltijan vastaamaan maamme sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtimaan valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä tarkoituksenmukaisella ja sähkömarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla (*järjestelmävastuu*).

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle.

Järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan tulee julkaista sekä ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle järjestelmävastuuseen liittyvien palvelujensa voimassa olevat myynti- ja hankintaehdot sekä niiden määrätymisperusteet, myynti- ja hankintahinnat sekä niiden määrätymisperusteet samoin kuin 2 momentissa tarkoitettut ehdot.

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

16 a §

Valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen tarvittavan sähkön hankintaehtojen sekä tasesähkön kauppaehtojen on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä sähkömarkkinoiden osapuolille eikä niissä saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia. Niissä on kuitenkin otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot.

Tasesähkön hinnoittelun on oltava kohtuullista.

16 b §

Sähkömarkkinoiden osapuoli on vastuussa siitä, että osapuolen sähköntuotanto ja sähkönhankintasopimukset kattavat osapuolen sähkönkäytön ja -toimitukset kunkin tunnin aikana (*tasevastuu*).

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

16 c §

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriö antaa tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyristä, niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista.

Sen lisäksi, mitä 3 luvussa säädetään verkopalveluista, on taseselvityspalveluja tarjottava tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityspalveluiden tarjonnassa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia.

16 d §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittautustietoja ja muita tietoja siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa noudatettavista menettelytavoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Sähkömarkkinaviranomainen voi muuttaa järjestelmävastuuseen määrätylle kantaverkonhaltijalle myönnetyn sähköverkkoluvan ehtoja tämän lain säännösten edellyttämällä tavalla.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Antti Kalliomäki*

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 3 §:n 12 ja 13 kohta ja 4 luku sekä
lisätään 3 §:ään uusi 14—16 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

12) *ministeriöllä* kauppa- ja teollisuusministeriötä; *sekä*

13) *sähkömarkkinaviranomaisella* viranomaista, jonka tehtävänä on sähkömarkkinoiden valvonta tämän lain mukaisesti.

12) *ministeriöllä* valtioneuvoston ohjesäännössä (1522/1995) tarkoitettua asianomaista ministeriötä;

13) *sähkömarkkinaviranomaisella* viranomaista, jonka tehtävänä on sähkömarkkinoiden valvonta tämän lain mukaisesti;

14) *taseselvityksellä* kunkin tunnin aikana toteutuneiden sähkökauppojen selvittämistä, jonka tuloksena saadaan kunkin sähkömarkkinoiden osapuolen sähkötase ja tasepoikkeama;

15) *valtakunnallisella tasevastuulla* vastuuta koko valtakunnan sähköntuotannon ja käytön tasapainon ylläpidosta kunkin tunnin aikana sekä vastuuta valtakunnallisesta taseselvityksestä; *sekä*

16) *tasesähköllä* sähköä, jolla valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvia tehtäviä hoitava yksikkö (tasesähköyksikkö) tasapainottaa sähkömarkkinoiden osapuolen sähkönhankinnan ja sähköntoimituksen yhtä suuriksi.

4 luku

Järjestelmävastuu

16 §

Sähkömarkkinaviranomainen määrää sähköverkkoluvassa yhden tai useamman keskeisen kantaverkonhaltijan vastaamaan siitä, että sähköntuotanto- ja siirtojärjestelmää

4 luku

Järjestelmävastuu, tasevastuu ja taseselvitys

16 §

Sähkömarkkinaviranomainen määrää sähköverkkoluvassa yhden kantaverkonhaltijan vastaamaan *maamme* sähköjärjestelmän tekemisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta

Voimassa oleva laki

ylläpidetään ja käytetään teknisesti tarkoituksenmukaisella tavalla (järjestelmävastuu).

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja verkkoonsa liitettyjen voimalaitosten ja muiden verkkojen käyttämiselle.

Ehdotus

sekä huolehtimaan valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä tarkoituksenmukaisella ja sähkömarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla (järjestelmävastuu).

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle.

Järjestelmävastuuseen määrätyn kantaverkonhaltijan tulee julkaista sekä ilmoittaa sähkömarkkinaviranomaiselle järjestelmävastuuseen liittyvien palvelujensa voimassa olevat myynti- ja hankintaehdot sekä niiden määräytymisperusteet, myynti- ja hankintahinnat sekä niiden määräytymisperusteet samoin kuin 2 momentissa tarkoitetut ehdot.

Tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

16 a §

Valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen tarvittavan sähkön hankintaehtojen sekä tasesähkön kauppaehtojen on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä sähkömarkkinoiden osapuolille eikä niissä saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia. Niissä on kuitenkin otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot.

Tasesähkön hinnoittelun on oltava kohtuullista.

16 b §

Sähkömarkkinoiden osapuoli on vastuussa siitä, että osapuolen sähköntuotanto ja sähkönhankintasopimukset kattavat osapuolen sähkönkäytön ja -toimitukset kunkin tunnin aikana (tasevastuu).

Tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä voidaan antaa asetuksella.

16 c §

Verkonhaltija ja muu sähkömarkkinoiden osapuoli ovat velvollisia huolehtimaan taseselvityksestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Taseselvityksen tulee perustua sähkön mittaukseen tai mittauksen ja tyyppikuormituskäyrän yhdistelmään sekä toimituksia koske-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

viin ilmoituksiin siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriö antaa tarkemmat säännökset tyyppikuormituskäyristä, niiden soveltamisesta ja tarvittavista mittauksista.

Sen lisäksi, mitä 3 luvussa säädetään verkopalveluista, on taseselvityspalveluja tarjottava tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityspalveluiden tarjonnassa ei saa olla perusteetomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia.

16 d §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttämisen sekä taseselvityksen edellyttämiä sähkön tuotantoa, käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä tiedonvaihdoissa noudatettavista menettelytavoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Sähkömarkkinaviranomainen voi muuttaa järjestelmävastuuseen määrätyle kanta-verkkonhaltijalle myönnety n sähköverkkoluvan ehtoja tämän lain säännösten edellyttämällä tavalla.

Asetus

sähkömarkkina-asetuksen muuttamisesta

Kauppa- ja teollisuusministerin esittelystä
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun sähkömarkkina-asetuksen (518/1995) 7 §:n 3 momentti sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi asetuksessa 451/1997, uusi 2 momentti, asetukseen uusi 2 a luku ja 6 §:ään uusi 2–4 momentti seuraavasti:

2 §

Järjestelmävastuuseen määrättävän kanta-verkonhaltijan tulee järjestää valtakunnallisen tasevastuun hoitamiseen liittyvien tehtävien suorittaminen erillisen toimintayksikönsä tai kokonaan omistamansa tytäryhtiön tehtäväksi.

2 a luku

Tasevastuu ja taseselvitys

4 a §

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *avoimella toimituksella* sähköntoimitusta, jossa sähkönmyyjä toimittaa asiakkaalle tämän kaiken sähkönsä tarpeen, sekä sähköntoimitusta, jossa sähkönmyyjä toimittaa asiakkaalle sähkömäärän, joka tasapainottaa tämän sähkönsä tuotannon ja hankinnan sekä kulutuksen ja toimitusten kunkin tunnin aikana toteutuneen erotuksen;

2) *kiinteällä toimituksella* sähkönsä toimitusta, jossa sähkönmyyjä toimittaa asiakkaalle kullekin tunnille täsmälleen ennalta sovitun sähkömäärän; sekä

3) *tasevastaavalla* sähkömarkkinoiden osapuolta, joka tasapainottaa sähkönsä tuotantonsa ja hankintansa sekä sähkönsä kulutuksensa ja toimitustensa erotuksen tasesähkönsä toimittamalla tasesähköllä.

4 b §

Sähkömarkkinoiden osapuolella tulee olla yksi avoin sähköntoimittaja. Voimalaitoksen tuotanto voidaan tämän estämättä toimittaa voimalaitososuuksien haltijoille avoimella

sähköntoimitussopimuksella, jos toimituksen määrän jakaantuminen näille on mahdollista selvittää tarkasti ennalta ilmoitetun laskenta-kaavan, mittauksen ja ennakoilmoitusten perusteella.

Avoimen toimittajan tulee osoittaa sähkömarkkinoiden osapuolelle suorittamalleen avoimelle toimitukselle tasevastaava, joka tämän avoimen toimituksen tai siihen ulottuvan katkeamattoman avointen toimitusten ketjun välityksellä tasapainottaa osapuolen sähkönhankinnan ja -toimitukset.

Avoimella toimittajalla on velvollinen ilmoittamaan säädetyssä määräajassa avoimen toimituksen alkamisesta ja päättymisestä toimituksen toisen osapuolen sähköntaseen taseselvitäjälle. Ilmoitus on tehtävä lisäksi jakeluverkkoon liittyneen osapuolen verkkonhaltijalle, jos tämä ei toimi osapuolen taseselvitäjänä.

4 c §

Tasevastaavan tulee järjestää kiinteitä toimituksia koskevien ennakoilmoitusten käsittely niiden sähkömarkkinoiden osapuolen osalta, joiden tasevastaavana se toimii.

Tasesähkönsä toimittajan tulee järjestää kiinteitä toimituksia koskevien ennakoilmoitusten käsittely niiden kiinteiden toimitusten osalta, jotka vaikuttavat tasevastaavien välisiin sähköntaseisiin tai jotka tapahtuvat maan rajan ylittävien sähköjohtojen kautta.

Kiinteän toimituksen osapuoli on velvollinen ilmoittamaan säädetyssä määräajassa tasevastaavalleen osapuolittain eritellyn summätiedon sekä avoimelle toimittajalleen summätiedon hankkimistaan ja toimittamistaan kiinteistä toimituksista. Jos kiinteän toi-

mituksen osapuolena on kuluttajansuojalaissa (38/1978) tarkoitettu kuluttaja, on toimituksen toisena osapuolena oleva elinkeinonharjoittaja velvollinen huolehtimaan myös kuluttajalle kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä.

Tasevastaava on velvollinen ilmoittamaan säädetyssä määräajassa tasesähköyksikölle tasevastaavittain eritellyn summätiedon sähkötaseeseensa sisältyvistä, tasevastaavien välisiin sähkötaseisiin vaikuttavista kiinteistä toimituksista.

4 d §

Verkonhaltijan tulee järjestää taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva mittarointi ja mittareiden lukeminen sekä mittauksien rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille.

Verkonhaltijan ja mittauksen muun suorittajan on toimitettava säädetyssä määräajassa taseselvittäjälle taseselvityksessä ja laskutuksessa tarvittavat mittauksien tiedot käyttäjäpaikalle tai mittauskohtaisesti.

4 e §

Jakeluverkonhaltijan tulee järjestää taseselvitys ja siihen liittyvä tiedonvaihto jakeluverkon avointen toimitusten osalta sekä tyyppikuormituskäyrien soveltamisen edellyttämä tasotuslaskenta sähkömyyjien kesken.

Jakeluverkonhaltijan tehtävänä on laskea mitattujen sekä mittauksen ja kuormituskäyrän yhdistelmään perustuvien toimitusten määrät kullekin jakeluverkossa toimivalle sähkökaupan osapuolelle.

Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava säädetyssä määräajassa taseselvitystä varten sähkömarkkinoiden osapuolten verkkoon tulevien tai verkosta lähtevien toimitusten summätiedot osapuolten tasevastaaville.

Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava säädetyssä määräajassa tasevastaavalle täyttämistä sekä laskutusta varten sähkömarkkinoiden osapuolia koskevat, taseselvityksen yhteydessä lasketut toimitukset sähkön toimittajalle.

4 f §

Tasevastaavan tulee järjestää taseselvitys ja siihen liittyvä tiedonvaihto kanta- ja alueverkossa sekä kantaverkosta jakeluverkon ja muun sähköverkon väliseen mittauspisteeseen niiden avointen toimitusten osalta, joiden tasevastaavaksi se on nimetty, sekä kan-

taverkosta jakeluverkkoon niiden sähkömarkkinoiden osapuolten osalta, joilla on kiinteitä hankintoja tai toimituksia ja joiden avointen toimitusten tasevastaavana se toimii.

Tasevastaavan tehtävänä on laskea mitaustietojen perusteella sähkötaseeseensa laskettavien osapuolten toimitukset muille kanta- ja alueverkkotason osapuolille sekä mitattujen että mittauksen ja kuormituskäyrän yhdistelmään perustuvien toimitusten määrät niille jakeluverkkoon liittyneille osapuolille, joilla on kiinteitä toimituksia tai hankintoja.

Tasevastaavan on ilmoitettava säädetyssä määräajassa taseselvitystä varten tasesähköyksikölle mittauksiin perustuvat summätiedot taseeseensa laskettavista sähkönhankinnasta ja toimittamisesta avoimista toimituksista.

Tasevastaavan on ilmoitettava säädetyssä määräajassa tasevastaavalle täyttämistä ja laskutusta varten sähkön toimittajalle tai vastaanottajalle taseselvityksen yhteydessä lasketut toimitukset.

4 g §

Tasesähköyksikön tehtävänä on selvittää valtakunnallinen sähkötase sekä tasevastaavien sähkötaseet siten, että taseselvityksen tuloksena saadaan selville tasepoikkeama tasesähköyksikön ja tasevastaavien välillä sekä tasepoikkeama Suomen ja muiden maiden välillä.

Tasesähköyksikön on ilmoitettava säädetyssä määräajassa yksikön ja tasevastaavan väliset toimitukset tasevastaavalle sekä maan rajan ylittävät toimitukset ulkomaiselle osapuolelle.

4 h §

Sähkömarkkinoiden osapuolet ovat sen lisäksi, mitä tässä luvussa erikseen säädetään, velvollisia ilmoittamaan verkkonhaltijalle ja osapuolen taseselvittäjälle sähkön tuotantoa, kulutusta ja toimituksia koskevia tietoja, jos tiedon saaminen on perusteltua taseselvityksen tai toisen osapuolen tasevastaavalle täyttämisen kannalta.

6 §

Sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen asiakkaiden taseselvitys, joiden sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 45 kilowatin tilausteholla tai joiden sähkönkäyttöpaikka on varustettu enintään 3*63 ampeerin

pääsulakkeilla, saa perustua asiakkaiden näin halutessa myös tavanomaiseen yksi- tai useampi aikamittaukseen sekä ministeriön päätöksen mukaisiin asiakasryhmäkohtaisiin kuormituskäyriin tai painavasta syystä paikallisiin asiakasryhmäkohtaisiin kuormituskäyriin.

Jakeluverkonhaltija määrittelee, mitä tyyppikuormituskäyrää kuhunkin sähkönkäyttöpaikkaan sovelletaan.

Sähkönmyyjällä, verkonhaltijalla ja asiakkaalla on kuitenkin oikeus hankkia omalla kustannuksellaan 1 momentissa tarkoitettu

mittauslaitteisto. Verkonhaltijalla on oltava tähän painava syy.

7 §

Myös sähkön ostajalla on oikeus hankkia ja omistaa verkonhaltijan tekniset vaatimukset täyttävä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu mittauslaitteisto.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .